

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovc. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XV.

Celovec, petek, 12. avgust 1960

Štev. 33 (952)

Koroški velesjem — avstrijski lesni sejem

Most in posredovalec med sosedi

Prvič je bil koroški velesjem letos slovesno odprt pred dokončno zgrajeno sejmsko in mestno halo, ki daje največji gospodarski prireditvi na Koroškem veličastno sliko. Na včerajšnji slavnosti se je zbrala množica častnih gostov in gledalcev, kot je še ni pomnil ob takih priložnostih v prejšnjih letih. Med visokimi predstavniki političnega, javnega, gospodarskega in kulturnega življenja so bili kancler Raab, ki je velesjem tudi odprl, nadalje ministri Bock, Hartmann, Graf ter državni sekretar Weikhart; člani deželne vlade z deželnim glavarjem Wedenigom na čelu, številni državni in deželni poslanci, zastopniki celovške mestne občine in drugih občin Koroške ter ostalih zveznih dežel, predstavniki zbornic in združenj, eksekutive, vojske in verskih skupnosti, kakor tudi mnogi gostje iz sosednih držav, predvsem iz Jugoslavije, Italije in Zahodne Nemčije.

V nagovorih so predsednik koroškega velesjema Novak, celovski župan Auserwinkler, deželni glavar Wedenig ter kancler Raab zlasti poudarili pomen koroškega velesjema kot centralnega avstrijskega lesnega sejma, ki mu pripada pomembna vloga posebno v dobi gospodarskega združevanja v Evropi. Prav tako pa je bila naglašena vloga, ki jo koroški ve-

lesjem igra kot most in posredovalec med Koroško in sosednimi državami — Jugoslavijo in Italijo. Posebno deželni glavar Wedenig se je v svojih izjavah dotaknil gospodarstva, ki je po svoji naravi, zgrajeni na stvarno-hladni presoji, najbolj prikladno, da premosti narodnostne razlike in predsodke ter služi sporazumevanju med narodi. Kancler Raab pa je, govoreč o hitrem gospodarskem razvoju v Avstriji, izjavil, da čakajo kljub socialni in gospodarski blaginji še velike naloge in v tej zvezi posebej opozoril na gospodarsko zaostale predele, med katere spada tudi južna Koroška. Izrecno je zagotovil, da bo država tudi v bodoče posvečala posebno pažnjo fistim pokrajinam, ki doslej niso bile deležne splošnega gospodarskega napredka.

Med inozemskimi razstavljalci je najmočnejše zastopana Jugoslavija, ki je bila tudi pri otvoritvi velesjema zastopana po številni delegaciji, v kateri so bili med drugim generalni konzul v Celovcu Trampuž z ostalimi člani konzulata, trgovski ataše jugosl. veleposlaništva na Dunaju Jovan Polkič, predsednik trgovinske zbornice Slovenije viktor Valič, podpredsednik Karel Kušar in generalni sekretar dr. Novak. Pri razstavi v jugoslovanskem paviljonu, ki je tokrat posebno okusno urejen, pa sodeluje 26 podjetij iz Slovenije in 14 podjetij iz Hrvaške.

Hirošima opominja in svari

Prejšnji teden se je svetovna javnost spominjala dneva pred petnajstim leti, ko je ameriško vojaško letalo odpravilo prvo atomsko bombo na japonsko mesto Hirošima. Takrat je bilo v nekaj sekundah ubitih več kot 230.000 ljudi, več deset tisočev pa jih še danes trpi na posledicah in so vsled radijskega žarčenja zapisani velikemu trpljenju in predčasni smrti.

Ob obletnici tega dne je bilo zlasti na Japonskem mnogo spominskih prireditev. V Hirošimi se je v »Parku miru« zbralo nekaj 200.000 ljudi; prestolonaslednik Akihito pa je pred bronasti kip, ki je posvečen spominu žrtev atomske bombe, položil venec ter v kratkem nagovoru spomnil na strašne posledice bombardiranja Hirošime. Vodilne politike je pozval, naj končno zagotovijo mir, da se tragedija z atomskim bombardiranjem ne bi nikoli več ponovila.

Hkrati so se v Tokiu sestali številni politični in sindikalni predstavniki naprednih gibanj, ki so prav tako protestirali proti nadaljnjim atomskim poskusom ter zahtevali zagotovitev miru, ko človeštvo ne bo več trepetalo pred nevarnostjo atomske bombe. Tega zborovanja so se udeležili tudi predstavniki gibanj za mir iz 29 držav. Istega dne se je v Tokiu začela večdnevna konferenca proti atomski in vodikovi bombi, sodelovalo je veliko število predstavnikov tujih držav ter nekaj 10.000 japonskih borcev za mir.

V spomin na hirošimsko tragedijo pred petnajstim leti so bile spominske prireditve tudi v ostalih delih sveta. V Sovjetski zvezi so ta dan proslavljali v znamenju boja za razorožitve; v Londonu je velika skupina študentov, vključenih v mladinski organizaciji za jedrsko razorožitev, priredila pred rezidenco vladnega predsednika MacMillana pacifistično manifestacijo, povezano s 24-urno »atomsko stražo«; nad 1500 zastopnikov vseh slojev prebivalstva se je v Pekingu zbralo na prireditvi, prirejeni v podporo svetovni konferenci za mir; v New Yorku pa je okoli 2000 ljudi manifestiralo pred sedežem Združenih narodov, kjer so zahtevali prepoved jedrskih poskusov.

Le nekaj dni za spominskimi proslavami v Hirošimi so bile podobne slovesnosti v japonskem mestu Nagasakiju, kjer so Američani pred petnajstim leti odpravili drugo atomsko bombo. V mestu so priredili komemoracije v spomin na 70.000 prebivalcev, ki jih je takrat doletela smrt, medtem ko jih še mnogo zdaj podleha poškodbam od atomskega sevanja.

Medtem je tudi svetovni kongres proti atomskemu orožju zaključil svoje delo ter sprejel resolucijo, ki terja popolno razorožitev in miroljubno koeksistenco med narodi in državami. Prav tako zahteva resolucija ukinitve ameriško-japonske vojaške poseodbe, namesto nje pa sklenitev nenapadalne pogodbe med azijskimi državami kot tudi sklenitev sporazuma o prepovedi atomskega orožja in atomskih poskusov.

upravo. Potem pa bodo afriški narodi — zaključuje list — nadaljevali boj za njihov gospodarski razvoj in izboljšanje življenjske ravni prebivalstva. Tedaj se bodo afriške dežele pridružile deželam drugih kontinentov z enakimi pravicami in dolžnostmi.

Trenutno povezuje vse že neodvisne afriške dežele solidarna podpora še neosvojenim področjem kontinenta. Posebno se to odraža v podpori alžirskemu osvobodilnemu gibanju ter v teh dneh v zvezi z dogodki v Kongu, za katerega zahtevajo popolno samostojnost. V ta namen neodvisne afriške dežele ponujajo vsestransko pomoč in zahtevajo ustanovitev enotne afriške vojske, ki bi se uprla imperialistični zaroti proti kongoškemu ljudstvu. V začetku prihodnjega meseca pa se bodo zunanji ministri neodvisnih afriških držav sestali na konferenci v kongoški prestolnici Leopoldvillu, kjer bodo razpravljali o položaju v Kongu in sprejeli sklepe o ukrepih za ohranitev neodvisnosti in varnosti Konga. Še prej — od 25. do 30. avgusta pa je v Leopoldvillu predviden sestanek državnih poglavarjev Maroka, Tunizije, Liberije, Gvineje in drugih afriških držav, kjer bodo prav tako razpravljali o sredstvih za uresničitev enotne akcije med afriškimi državami.

Dogodki v Kongu so izzvali nevaren položaj:

Svet na razpotju med vojno in mirom

Čeprav je Varnostni svet Združenih narodov že po prvem obravnavanju položaja v Kongu sprejel resolucijo, po kateri morajo oborožene sile OZN zasesti celotno ozemlje Konga, so se razmere v tem delu Afrike zlasti po krivdi Belgije tako zaostrile, da se je svet znašel na nevarnem razpotju med vojno in mirom. Ko so prvi oddelki varnostnih sil OZN prihajali v Kongu, je pokrajinska vlada v Katangi s pomočjo belgijskih kolonialnih oblasti napovedala odepitev Katange od Konga in razglasila, da se bo z orožjem uprla prihodu sil OZN na ozemlje Katange. V tem trenutku je napravil generalni tajnik OZN Hammarskjöld oziroma njegov namestnik Bunche usodno napako, ko se je pustil ustrahovati od odpadniške vlade v Katangi. Šele na odločno zahtevo vse svetovne javnosti je vprašanje zasedbe celotnega Konga po varnostnih silah OZN ponovno predložil Varnostnemu svetu.

Na zadnji seji je Varnostni svet potrdil svoj prvotni sklep in zahteval, da morajo čete zapustiti tudi Katango in celo svoja vojaška oporišča, ki jih je Belgija dobila na podlagi belgijsko-kongoškega sporazuma. S tem je Varnostni svet izrekel dokončno obsodbo nad belgijskim kolonializmom v Kongu in odvzel tudi Combu, kateri se je na pobudo Belgijcev dal proglasiti za predsednika »republike« Katange, vse možnosti za nadaljnje spletkarjenje proti enotnosti Konga. V mnogih afriških deželah so ostro obsodili nakane Comba in zagrozili, da bodo kongoški vladi stavili na razpolago vojaške sile za doseg in obrambo državne enotnosti.

Ponovni sklep Varnostnega sveta o takojšnjem umiku vseh belgijskih čet iz Konga pomeni veliko zmago afriških narodov v borbi

proti kolonialni gospodi. Ravno v primeru Katange se je spet jasno pokazalo, da bi kolonialne sile rade za vsako ceno obdržale svoje postojanke in se ne ustavijo niti pred umazanimi spletkami in lažmi, samo da bi še nadalje obdržale vpliv v deželah, ki se hočejo dokončno osvoboditi tujega gospodarstva. Zato je razumljivo, da je sklep Varnostnega sveta povzročil v Belgiji »opuslost in ogorčenje«, kakor poročajo iz Bruslja. Predsednik belgijske vlade je celo izjavil, da bo morala Belgija zaradi tega razvoja revidirati svoj položaj v okviru Atlantskega pakta, da bi se finančno opomogla. S tem je nehote izdal veliko resnico, kaj je pomenil Kongu za Belgijo zlasti na gospodarskem področju, ko je dolga leta

črpala njegove bogate zaloge, domače prebivalstvo Konga pa pustila v revščini in splošni zaostalosti. V tem je tudi iskati vzroke za razpoloženje med kongoškim prebivalstvom, ki danes noče več ničesar slišati o Belgijcih, saj je dolga leta prenašala tuji jarem.

Predsednik kongoške vlade Lumumba je po povratku z obiska v posameznih afriških deželah, kjer mu je bila zagotovljena vsestranska podpora, razglasil izredno stanje, da bi tako lažje vzpostavili in zagotovili mir in red v državi. O svoji politiki pa je Lumumba izjavil, da mora Afrika pripadati Afričanom, Evropa Evropejcem in Belgija Belgijcem. »Vsakdo naj ostane na svojem domu in tako bo na svetu vladal mir.«

Tržaški Slovenci zahtevajo zastopstvo v javnih ustanovah

Po zakonu imajo tržaški Slovenci nesporno pravico do zastopstva v vseh javnih ustanovah in komisijah, saj predstavljajo precejšen del tamkajšnjega prebivalstva. Vendar italijanske oblasti tozadevnim zahtevam tržaških Slovencev zelo nerade ugodе, kakor se podobno dogaja tudi pri nas na Koroškem.

Pred nedavnim je bil z dekretom podprefekta končno imenovan tudi slovenski zastopnik v pokrajinsko komisijo za določanje delovnih dni kmečkih delavcev in kmetov. Ta komisija opravlja važno funkcijo, ko vsako leto določa, koliko delovnih dni je potrebnih za obdelovanje raznih zemljišč. Na podlagi teh podatkov potem kmetje plačujejo svoje prispevke za bolniško blagajno in pokojnino, hkrati pa veljajo ti predpisi tudi za socialno zavarovanje kmečkih delavcev.

Z imenovanjem slovenskega zastopnika v imenovano komisijo pa še zdaleka ni ugodeno vsem upravičenim zahtevam tržaških Slovencev, kajti še vedno je veliko številno javnih ustanov in komisij, v katerih Slovenci niso enakopravno zastopani, kot so to med drugim kmetijsko nadzorništvo, zbornice za trgovino, obrt, industrijo, kmetijstvo itd. Poleg tega pa tržaški Slovenci s'lej ko prej zahtevajo, da morajo imeti vse javne ustanove in komisije zadostno število nameščenecv, ki dobro obvladajo slovenski jezik.

Vse te pravice so tržaškimi Slovincem zagotovljene z zakonom, kljub temu pa se še vedno nadaljuje zapostavljanje slovenskega življa.

V Afriki poudarjajo: Ni več daleč dan

ko bo neodvisnih vseh 200 milijonov Afričanov

Leto 1960 je v pravem pomenu besede »leto Afrike«. Velik del afriških narodov je že dosegel svojo neodvisnost, drugi pa se še borijo za osvoboditev izpod tujega gospodarstva — kolonializma, kateremu so na črnem kontinentu že šteti dnevi. Skoraj ne mine meseca, da ne bi katera izmed afriških dežel postala samostojna, da bi vzela svojo usodo v lastne roke in po lastnih silah gradila svojo bodočnost.

O velikih spremembah v Afriki je pred kratkim obširno pisal etiopski dnevnik »Adis Zamen« (Novi čas), ki je poudaril, da bodo Afričani razumeli leto 1960 v zgodovini kot »leto Afrike«. Časnik opozarja na pomen razglasitve novih neodvisnih afri-

ških dežel in pravi, da so te spremembe značilne za afriško podnebje. Neodvisnost 200 milijonov Afričanov, piše list, bo kmalu postala stvarnost, kajti zgodovinskega razvoja nihče več ne more zaustaviti.

Etiopski list navaja, da bo v septembru uresničila svoje načrte Tanganjika, prvega oktobra bo razglasila neodvisnost Nigerije, v letu 1961 pa bodo doživele pomembne spremembe Uganda, Kenija, Njasa, Sierra Leone in druga ozemlja. Vse te spremembe bodo pomenile v zgodovini kontinenta pomembne datume. Svetovno javno mnenje pričakuje, da bo Afrika uresničila svoje stoletne sanje leta 1962, ko bo ves ta kontinent dosegel neodvisnost in samo-

V Laosu državni prevrat

Skupina laoskih oficirjev je pred dnevi izvedla državni udar ter je strmoglavila prazahodno vlado pod vodstvom Somsanita. Vodstvo države je prevzel poseben revolucionarni odbor, ki je javnost pozval, naj ostane mirno, naj nadaljuje delo in spoštuje državne zakone. Resnični položaj v Laosu trenutno še ni znan, ker so vse zveze z ostalim svetom prekinjene.

V svojem proglasu je revolucionarni odbor navedel osnovne točke svojega programa, ki so umik vseh tujih čet z laoskega ozemlja, boj proti tujemu vmešavanju v notranje zadeve države, načelo nevtralnosti ter boj proti korupciji v državni upravi.

Vest o državnem udaru v Laosu je posebno presenetila Ameriko, ker je oddaja laoskega radia vsebovala tudi obdobje na račun Amerike, češ da je podkupila državne uradnike in oficirje, vsled česar je nastala nevarnost državljske vojne.

Kaj bo s „plebiscitnim darilom“ za Koroško

Kakor znano je zvezna vlada na prošnji koroške deželne vlade dodelila Koroški za 40-letnico plebiscita enkratno „plebiscitno darilo“ v višini 10 milijonov šilingov. Že pred desetletji leti je prejela Koroška iz državnih sredstev 25 milijonov, s katerimi je razpolagala v letu 30-letnice koroškega plebiscita, vendar še do danes ni znano, kam je šel tisti denar.

Tudi okoli letošnjega „darila“ izgleda ni vse v najboljšem redu. Deželna vlada je sicer izdelala poseben ključ, po katerem bo razdeljen denar, vendar iz tega ni podrobno razvidno, v kakšne namene bodo porabljeni milijoni, ki prihajajo iz davkov vseh državljanov. Le toliko je bilo objavljeno, da je 7,5 milijona šilingov predvidenih v „primerne“ namene v okoli 50 občinah svoječasnega plebiscitnega ozemlja, 2 milijona sta namenjena izgradnji gospodinjke šole na področju Dobrle vasi, 300.000 šilingov bodo dobili „potrebni Abwehrkämpferji“, preostalih 200.000 pa bodo prispevali za proslavo 40-letnice plebiscita, za katere je že deželna vlada določila 250.000 šilingov.

Pretežni del lepe vsote desetih milijonov šilingov bo šel torej za „primerne“ namene v občinah slovenskega in dvojezičnega ozemlja. Toda kaj so ti „primerni nameni“? Bo denar res služil koristim vsega prebivalstva teh občin, bi se lahko vprašali. Predvsem bi bilo zanimivo vedeti, če ti nameni ne bodo konec konca „primerni“ le za nadaljnje potujčevanje domačega slovenskega življa, ki je moral že vsa desetletja gledati, kako javna sredstva — v kolikor jih je bila južna Koroška sploh deležna — služijo edinele krepitvi položaja priseljencev, da so taka sredstva v bistvu namenjena samo umetnemu spreminjanju narodnostnega položaja v naših krajih. Vemo samo toliko, da je bila na primer prošnja slovenskih združenj za dodelitev primerne podpore iz teh sredstev zavrnjena, čeprav te zadržuje izključno delujejo na nekdanjem plebiscitnem ozemlju in koristijo prebivalstvu teh krajev.

Glede dodelitve pol milijona šilingov za bivše Abwehrkämpferje (300.000) in proslavo 40-letnice plebiscita (200.000) ne bi posebej izgubljali besed, ugotovili bi le toliko, da se dosednji potek tovrstnih prireditev žal v ničemer ne razlikuje od „tradicionalnega“ slavljenja „zmage v nemški noči“, ki je vedno služilo le razpihovanju narodnostne mrznje in hujšanju proti koroškim Slovcem ter proti sosodni Jugoslaviji.

Proti gospodinjki šoli na področju Dobrle vasi gotovo nič nimamo, pač pa se bojimo, da bo tudi ta šola le nova potujčevalnica naših deklet. Mislimo, da to ne more in ne sme biti namen uporabe državnih sredstev, posebno ne sredstev, danih v do-

ločene namene prav v letu, ko bi morali končno prenehati s staro „koroško“ politiko zapostavljanja slovenskega ljudstva in razplamtevanja narodnostnih strasti. Po štiri desetletjih bi bil res že skrajni čas, da obletnica plebiscita ne bi več služila spominom na nekdanje spore, marveč prispevala k medsebojnemu spoštovanju in razumevanju, skratka bila naj bi priložnost za prženje roke sprave med pripadniki obeh narodnosti na Koroškem.

Izključno temu namenu bi morala služiti tudi sredstva iz „plebiscitnega darila“ zvezne vlade, ker le potem bodo pravilno in koristno razdeljena!

Porast industrijske proizvodnje v Jugoslaviji

Dobri izgledi za izpolnitev petletnega plana 1956—1961

Zvezni zavod za produktivnost FLR Jugoslavije je objavil podatke o industrijski proizvodnji v prvem polletju tega leta. Po objavljenih podatkih je jugoslovska industrija dosegla v prvih šestih mesecih letošnjega leta rekordno povečanje produktivnosti, in sicer 9-odstotno v primerjavi z istim obdobjem leta 1959.

Največje povečanje proizvodnje, namreč za 21 odstotkov, so dosegli v industriji gumijskega; v kovinski industriji se je produktivnost povečala za 18 odstotkov, v živilski industriji za 15 odstotkov, v industriji papirja za 13 odstotkov in v elektroindustriji za 12 odstotkov. Tovarne kemične industrije, industrije usnja in obuvice ter podjetja lesne industrije so povečale proizvodnjo za 10 odstotkov. V drugih panogah je znašalo povečanje 2 do 9 odstotkov, le v proizvodnji premoga ter proizvodnji in predelavi lobačka ni prišlo do zvišanja, ker zaradi objektivnih težav niso mogli v polni meri izkoristiti zmogljivosti.

V zveznem zavodu za produktivnost menijo, da je bilo rekordno povečanje produktivnosti v prvem polletju posledica ugodnega delovanja novih ekonomskih ureditev. Če se bo večanje produktivnosti v enaki meri kot v prvih šestih mesecih letos razvijalo tudi v drugi polovici tekočega leta in v prihodnjem letu, potem obstojajo najboljši izgledi, da bo jugoslovska industrija izpolnila postavke petletnega plana, po katerih bi se morala produktivnost v industriji v obdobju od leta 1956 do leta 1961 večati vsako leto za 6 do 7 odstotkov.

Tudi letos na koroškem velesjemu:

Les — važna panoga koroškega gospodarstva

Tvrdba Leitgeb spada med „gospodarske velikane“ Koroške

Koroški velesjem ni brez vzroka tudi centralni lesni sejem Avstrije, saj igra les prav v koroškem gospodarstvu eno najvažnejših vlog. Zato je koroški velesjem tudi vsako leto v prvi vrsti posvečen razstavam, ki prikazujejo les od gozda pa do raznovrstnih izdelkov.

Tudi letošnji koroški velesjem je v pretežni meri specializiran lesni sejem in se v tovrstnih razstavah udeležuje toliko podjetij, združenj in organizacij, da ni mogoče o vsaki posebej obširno poročati. Omejiti se hočemo le na eno podjetje, ki brez pretiravanja spada — če jih hočemo tako imenovati — med velikane koroškega gospodarstva: to je tvrdba Leitgeb iz Sinče vasi, ki si je poleg tvrdbke Funder na tem področju izborila prvenstvo ne samo na Koroškem, marveč daleč po avstrijskih deželah in celo preko avstrijskih meja.

Letošnja razstava Leitgebovega velepodjetja obsega vse vrste izdelkov, ki so si v teku let pridobili splošen ugled — da tukaj posebej omenimo Leitgebove lesnitne plošče vseh oblik, kvalitete, in barve — katerim pa so bili pridruženi še izdelki, ki jih je podjetje začelo izdelovati v zadnjem času. Tako se Leitgebova razstava tokrat prvič ponaša na primer z drogovi za elektrifikacijo, ki so impregnirani na povsem nov način. Za kvaliteto Leitgebovih lesnitnih plošč pa so najboljšje

merilo lesnitni parketi v veliki velesjemski hali. Prav tako prikazuje Leitgeb tudi proizvode svoje žagarske industrije.

Poleg običajne razstave proizvodov vidimo pri Leitgebu letos še posebno razstavo pod naslovom »Les v ljudski umetnosti Koroške«, za katero je dobila tvrdba pobudo v zvezi s 40-letnico koroškega plebiscita. V tej razstavi si lahko ogledamo, kje in kako vse je les služil kot material za najrazličnejšo obdelavo tudi v kulturne in umetnostne namene. V tem delu razstave najdemo lesne izdelke iz prejšnjih stoletij, ki kažejo visoko raven ljudske umetnosti na Koroškem. Mnoge razstavne predmete je dal na razpolago deželni muzej v Celovcu, ki je tako tudi s svoje strani prispeval, da si številni obiskovalci koroškega velesjema ustvarijo pravilno sliko o vlogi, ki jo je les že v davni preteklosti igral v gospodarstvu in tudi v kulturnem življenju Koroške.

Poleg Leitgebove razstave pa bodo obiskovalce pritegnili še številni drugi prikazi, katerih prireditelji so se potrudili, da bi dali lesu tisti poudarek, ki ga zasluži tako v koroškem kakor tudi v avstrijskem merilu. Ker je letošnji koroški velesjem hkrati tudi prvi avstrijski lesni sejem, odkar se začeljavati določila gospodarske organizacije EFTA, bo to področje razstave deležno še posebne pozornosti ne samo avstrijskih, marveč tudi inozemskih krogov.

Pomembna pridobitev za rentnike

Sredi julija je dunajski parlament sklenil 7. novelo k Splošnemu socialno-zavarovalnemu zakonu (ASVG). Z aktivnim sodelovanjem Sindikalne zveze bo ta zakon koristil okoli 300.000-im stariim rentnikom in nekoliko izboljšal njihove mesečne prejeme. Mesečni prejemki onih rentnikov, ki že prejemajo izravnalne doklade in onih, ki bodo prišli z zvišanjem smernic izravnalnih dokladov v poštev, bodo znatno višji.

K temu sporoča Pokojninska zavarovalnica za delavce, deželni urad Graz, da bodo zvišanje izravnalnih rent izvedli od 1. novembra 1960. Rentniki, ki izravnalne doklade že prejemajo, ne bodo prejeli poizvedovalnih pol, ker je bilo preračunavanje že izvedeno na podlagi predloženih dokazov.

Oni rentniki, pri katerih skupni dohodki ne dosegajo vsote po novih smernicah, bodo prejeli poizvedovalne pole. Pole je treba točno izpolniti in jih oddati na pristojnih občinskih uradih. Občinski uradi so naprošeni, da ob potrebi pomagajo pri izpolnitvi pol, da bodo pravilno izpisane. Zavarovalnica opozarja rentnike, da poizvedovalne pole brez odlašanja odpravijo, da ne bodo nastale zamude pri reševanju.

Zvišanje zavarovalne doklade zadeva samostojne rentnike, pri katerih skupni dohodki ne dosežejo 680 šilingov mesečno ali pa poročene rentnike, pri katerih skupni dohodki ne dosežejo 1000 šilingov mesečno.

PO ŠIRNEM SVETU

Abidžan. — Med države, ki so v zadnjem času postale neodvisne, spada tudi afrška pokrajina z imenom Slonokoščena obala. V nedeljo je skupščina Slonokoščene obale uradno razglasila neodvisnost dežele in je bilo ob tej priložnosti glavno mesto Abidžan okrašeno z zastavami, slavnosti pa so trajale več dni.

Delčevo. — Zadnje nedeljo so priredili pri Črni Skali v bližini Delčeva ljudski zbor prebivalcev z obeh strani jugoslovansko-bolgarske meje. Sestanka se je udeležilo nad 50.000 ljudi iz Jugoslavije in Bolgarije. Nastopilo je tudi več ansamblov ter pevcev narodnih in zabavnih pesmi.

Tokio. — Odpor proti ameriški politiki se med japonskim prebivalstvom še dalje širi. Ko je imela ameriška armada na pobočjih gore Fudži svoje manevre, jih je skupina Japoncev ovirala skozi ves teden in je morala japonska policija demonstrantom zagroziti s silo.

Najrobi. — V Keniji so že v teku priprave za splošne volitve, ki bodo meseca februarja prihodnjega leta. Trenutno se domačini vpisujejo v volilne sezname, ki bodo obsegali okoli 2 milijona volilnih upravičencev.

Bonn. — Vlada Zahodne Nemčije je izrazila pripravljenost izplačati denarno odškodnino vsem osebam, ki so bile žrtve medicinskih poskusov v nacističnih taboriščih. Odškodnino bodo ponudili tudi državljanom tistih držav, s katerimi Zahodna Nemčija nima diplomatskih odnosov.

Aman. — Jordanski zunanji minister Nasr je izjavil, da bodo zunanji ministri arabskih dežel 22. avgusta v Bejrutu razpravljali o arabski solidarnosti in o problemu Palestine. Na dnevnem redu konference bo poleg tega tudi alžirski problem in nekatera vprašanja odnosov med arabskimi državami.

Havana. — Predsednik kubanske vlade Fidel Castro je pred dnevi sporočil, da bodo z malimi izjemami vsa ameriška podjetja na ozemlju Kube podržavljena. Dejal je, da predstavlja ta ukrep odgovor na sklep ameriške vlade, ki je ukinila uvoz kubanskega sladkorja. Vrednost ameriških podjetij na Kubi znaša okoli 1 milijardo dolarjev, to je približno 26 milijard šilingov.

Washington. — Na zadnji seji ameriškega kongresa pred volitvami novega prezidenta je Eisenhower poudaril, da Amerika glede vojaške moči nikjer ni na drugem mestu. S tem je odgovoril na kritike iz opozicijskega tabora, ki sedanji vladi očitajo, da je s svojo politiko omogočila, da je Sovjetska zveza na raznih področjih že prehitela Ameriko. Eisenhower je ob tej priložnosti zahteval nadaljnjih 110 milijonov dolarjev za vojaške namene ter napovedal razne nove vrste modernega orožja.

Ženeva. — Za prvega generalnega tajnika EFTA je bil imenovan državni podtajnik v britanskem finančnem ministrstvu Frank Figueres, ki bo svoje mesto nastopil 1. septembra.

Tel Aviv. — Tiskovni urad izraelske vlade je sporočil, da se bo proces proti „krvniku Židov“ Eichmannu začel prihodnje spomladi. Razprava bo potekala v hebrejskem jeziku, vendar bodo poskrbeli za simultanske prevode v nemščino, angleščino in francoščino. S posebnim zakonom je izraelska vlada dovolila da bo Eichmann za zastopal nemški advokat dr. Servatius iz Kölna.

München. — Kljub prvotnemu demantiranju je bilo pozneje objavljeno, da se je kancler Raab med svojim bivanjem na evharističnem kongresu v Münchnu sestal tudi z Otom Habsburškim. Uradno o vsebini razgovora nič ni znanega, poudarjajo pa, da sta med drugim obravnavala vprašanje povratka dr. Oto Habsburga v Avstrijo.

GOSPODARSKI DROBIŽ

Večja proizvodnja filter-cigaret

Cigarette s filtrom si tudi v Jugoslaviji pridobivajo vedno več prijateljev, zato tobačne tovarne s sedanji stroji ne morejo več zadostiti vsem potrebam na trgu. Čez mesec dni pa bodo prišle na trg nove vrste filter-cigaret, kajti posamezne tobačne tovarne si nabavljajo nove stroje. Tobačna tovarna v Rovinju je začela izdelovati dve novi vrsti filter-cigaret: »Vis« po 80 dinarjev za 20 komadov in »Jadran« po 70 dinarjev. »Internacional-filter« iz banjaluške tovarne bodo prodajali po 65 dinarjev, medtem ko bo zadrška tovarna proizvajala »Jadran« po 80 dinarjev za zavitek. Zagrebška »Filter-2« bo stala 80 dinarjev, »Filter-M« iz mostarske tovarne pa 70 dinarjev za škatlico.

Konkurenca med Angleži in Nemci

Angleška družba Rustyfa in nemška družba Krupp se borita, kateri bo uspelo, pridobiti si naročilo madžarske vlade za gradnjo tovarne, kjer bi izdelovali avtomobilske zračnice in gume. Stroški za izgradnjo tovarne bodo predvidoma znašali 2 do 3 milijone funtov sterlingov. Angleška ponudba je sicer za 30 odstotkov dražja kot nemška, vendar se zdi, da nameravajo Madžari sprejeti angleško ponudbo, ker je — kakor zagotavljajo — kakovost njihovih naprav mnogo boljša od nemških.

Prva rafinerija v Sibiriji

V Irkutsku je začela pred nedavnim obratovati prva čistilnica nafte v vzhodni Sibiriji. Čistilnica še ni povsem dograjena in obratuje zdaj le en del. Po dograditvi pa bo to največja rafinerija v Sovjetski zvezi in bo krila vse potrebe vzhodne Sibirije. Surovo nafto bo čistilnica dobivala iz Baškirije, od koder bo nafta pritekala do rafinerije po 3700 km dolgem transsibirskem naftovodu, ki pa trenutno še ni dograjen.

Kulturni položaj švedske manjšine na Finskem

Finska je bila dolga stoletja pod švedsko oblastjo. Ker je bila zelo redko naseljena, je razumljivo, da je prazna zemlja privabljala veliko švedskih naseljencev, ki so se zlasti naseljevali na južnozahodni finski obali in na otočjih. Leta 1880 je bila sedmina prebivalstva na Finskem švedska, danes pa je Švedov le še ena dvanajstina prebivalstva in njihovo število še naprej močno nazaduje. Delno zato, ker imajo Švedski manjši narodni prirastek kot Finci, delno pa tudi zaradi velikega izseljevanja, saj je sosedna matična država z visoko življenjsko ravnijo zanje zelo vabljiva.

Vendar pa Švedski tudi sorazmerno hitro potujčujejo. Resnici na ljubo pa je treba opozoriti na dejstvo, da uživa švedska manjšina vse manjšinske pravice in je v vsem enakopravna finskemu prebivalstvu, celo v taki meri, da je pred nekaj leti Šved predsedoval finski vladi. Oba jezika sta enakopravna tudi v Helsinkih, Švedski imajo lastne šole vseh vrst, vendar tožijo, da jim je zaprt pot naprej, če ne znajo finskega jezika. Zato hodi-

jo mnogi odrasli Švedski v večerne šole, kjer se uče tega težkega jezika, medtem ko noben finec iz poklicnih in javnih razlogov ne čuti potrebe, da bi se učil švedsko. V tem vidijo Švedski dokaz, da enakopravnost med obema narodoma le ni tako idealna, kot bi hoteli to prikazati Finci. Posledica vsega tega je postopna asimilacija švedske manjšine. V mešanih švedsko-finskih zakonih zmagata skoraj neizogibno finsčina in so v tem jeziku vzgojeni tudi otroci.

Toda velik del odgovornosti za nazadovanje švedske manjšine je nedvomno na strani manjšine same, ki po lastni krivdi hitro nazaduje tudi v svoji kulturni ustvarjalnosti. Na Finskem je sicer razmeroma zelo veliko število švedskih pisateljev in tudi knjig v švedskem jeziku izhaja mnogo, vendar je med manjšino vedno manj zanimanja za branje. Leta 1957 je na primer izšlo na Finskem okoli 50 novih izvornih švedskih knjig, toda pisatelji in založniki tožijo, da je kupec za knjige malo. Novih pripovednih del prodajo

le kakih 300 do 500 izvodov, pesniških zbirk pa celo le 100 do 200. Pa še te knjige kupujejo največ isti ljudje, tako da teh nekaj sto idealistov ohranjuje pri življenju dve večji in več manjših založb. »dočim je vseh drugih 340.000 Švedov na Finskem navadno precej brezbržnih do knjig, ki jih izdajajo njihovi rojaki«, kot je resignirano ugotovil švedsko-finski pisatelj Jörn Donner.

Vse to povzroča zaskrbljenost ne le med zavednimi Švedski na Finskem, marveč tudi na Švedskem, kjer niso brezbržni do usode svoje manjšine na Finskem. V švedskem tisku se pojavljajo od časa do časa polemike in predlogi, kako bi poživili zavednost in kulturno zanimanje med manjšino. Pri tem izrecno opozarjajo na dejstvo, da kulturno mrtvilo med manjšino nima gospodarskih vzrokov, kajti 170.000 Islandcev brez težav rešuje kulturne probleme, katerim 340.000 Švedov na Finskem ni kos.

Znana švedska revija »BLM« meni v svojem komentarju h kulturni in narodnostni krizi švedske manjšine na Finskem, da pojem zanimanje za lastno kulturno ustvarjalnost in narodnostno uveljavljanje pri vseh tistih manjšinah in narodih, ki ne živijo v lastni narodni državi, ker začno počasi izgubljati vero v svoj narodni obstanek in smisel kulturnega in narodnega dela. To je naravni psihološki proces, ki ga je težko zaustaviti. Na matični domovini je, da skuša to storiti z vsemi sredstvi, ki jih ima na razpolago. Na Švedskem zato razpravljajo, kako bi nanovo poživili ljubezen do materinščine in narodno zavest med svojo manjšino na Finskem.

(Po »Novem listu«)

Esperanto se uveljavlja kot mednarodni jezik

Skoraj v vseh državah že delujejo esperantska društva, v katerih se članstvo vežba v jeziku, ki vedno bolj postaja sredstvo za sporazumevanje med ljudmi različnih jezikov. Posebno v Jugoslaviji je esperantska dejavnost močno razširjena in je mnogo šol, na katerih poučujejo esperanto kot neobvezen predmet. Poleg tega pa prirerejajo esperantska društva redne kulturne prireditve, ki so brez dvoma uspešno sredstvo za širjenje esperantske ideje.

Med 453 mladinskimi delovnimi brigadami, ki so oziroma bodo letos sodelovale pri raznih delovnih akcijah jugoslovanske mladine, bo tudi posebna brigada esperantistov, ki bo nosila ime narodne junakinje Andje Rankovič, katera je bila aktivna esperantistka in je padla med narodnoosvobodilno borbo.

Mestna knjižnica v Bologni je ustanovila poseben esperantski del, ki vsebuje za začetek več sto esperantskih knjig. Oddelek subvencionira ministrstvo za pouk s 300.000 lirami na leto.

Na Holandskem so zbrali 811.200 podpisov za peticojo, ki so jo izročili ministrstvu za pouk, umetnost in znanost. Vloga dokumentira zahtevo po uvedbi mednarodnega jezika esperanta v šole.

Avstrijski radio prinaša v svojem II. programu vsak torek tudi oddajo za esperantiste, ki vzbujajo zanimanje v širokem krogu poslušalcev.

Gradiščanski Hrvati v televiziji

Gradiščanski Hrvati so s svojimi kulturnimi skupinami že večkrat uspešno nastopali tudi v televiziji, posebno pri oddajah, ki so bile posvečene kulturno-prosvetnemu življenju na Gradiščanskem, kjer so pokazali svoje bogato kulturno udejstvovanje.

Pred nedavnim sta dve hrvaški skupini — učiteljska plesna skupina ter klimpuški tamburaši — spet nastopali za televizijo, ko so za tako imenovano »Svobodno nemško televizijo« v Frankfurtu na Mainu snemali na Dunaju oddajo »Narodi pojejo — narodi plešejo«. Za prihodnjo zimo pa napovedujejo novo snemanje, pri katerem bodo baje spet sodelovale hrvaške skupine iz Gradiščanske.

Kakor so gradiščanski Hrvati veseli svo-

jih nastopov v radiu in televiziji, pa imajo le tudi svoje kritične pripombe in zlasti poudarjajo, da jih v radiu in še posebno v televiziji nikdar ne pokažejo take, kot dejansko so, marveč vedno tako, kot si jih predstavljajo ali zamišljajo prireditelji. Zaradi tega — pravijo — svet nikdar ne spozna njihovih lepih starih pesmi, ki se še danes z veliko ljubeznijo prepevajo po hrvaških vaseh.

Mednarodna konferenca o izobraževanju

Pred nedavnim je bila v Italiji desetdnevna mednarodna konferenca o sistemu izobraževanja v Evropi, ki jo je organiziralo Mednarodno združenje univerz. Na konferenci so sodelovali znani ekonomisti, sociologi, in pedagogi iz Amerike, Belgije, Francije, Danske, Italije, Jugoslavije, Velike Britanije in Zahodne Nemčije.

Ob tej priložnosti je bilo ugotovljeno, da so v zadnjem času dosegli največji uspeh pri izobraževanju v Sovjetski zvezi in Ameriki, pa tudi problemom in uspehom vzgoje v Jugoslaviji so posvetili veliko pozornost.

Kmetijska šola v Podravljah razpisuje

vpis gojencev v prvi in drugi letnik za šolsko leto 1960/61

Pogoji za sprejem v prvi letnik so:

1. uspešno dovršena osnovna šola
2. starost nad 16 let
3. duševna in telesna zrelost

Pogoj za sprejem v drugi letnik je uspešno dovršen prvi letnik bodisi Kmetijske šole v Podravljah, bodisi katerekoli druge kmetijske šole.

Interesenti naj naslovijo prošnjo za vpis na upravo šole do najpozneje 15. oktobra 1960. Prošnji je treba priložiti šolsko spričevalo zadnjega razreda osnovne šole.

Vzdrževalnina v internatu znaša šil. 300 na mesec. V času rednega šolanja imajo učenci pravico do otroških doklad in so oproščeni služenja vojaškega roka.

Šola prične s poukom 3. novembra 1960.

Za vsa potrebna pojasnila se obrnite na naslov: Kmetijska šola Podravlje — Förderlach.

Uprava

Slovenska pesem navdušila Nemce

Še ni dolgo tega, ko sta Koroški akademski oktet iz Ljubljane ter mariborski pevski zbor »Slave Klavore« z velikim uspehom gostovala v Zahodni Nemčiji. Pred nedavnim pa se je vrnil z gostovanja v Zahodni Nemčiji učiteljski pevski zbor »Emil Adamič«, ki je poleg drugih nastopov gostoval kot prvi slovenski zbor po vojni tudi v Bonnu.

Učiteljski pevski zbor »Emil Adamič« obhaja letos 35-letnico svojega obstoja in je v teh letih ponesel slovensko pesem že v Italijo, Švico, Francijo, Bolgarijo, Češkoslovasko, Poljsko, Madžarsko ter Ameriko. Nedavno gostovanje v Zahodni Nemčiji mu je prineslo nove uspehe, saj so bili Nemci ob nastopu tega zbora tako navdušeni, da so ga že zdaj povabili, naj sodeluje na vsenemškem in mednarodnem pevskem festivalu, ki ga bodo priredili leta 1962.

V počastitev svoje 35-letnice bo zbor priredil letos jeseni velik koncert v Ljubljani, ki ga bo vključil v proslavo 15-letnice osvojitve.

RIHARD OREL:

Kanalska dolina in njeni slovenski prebivalci

Kmalu dospemo, izvinivši se iz stisnjene-ga gorskega jarka, do večje postaje Pontebba, kjer reka in spremljajoča jo železnica proga kreneta premo proti izhodu: tako zavozimo v Kanalsko dolino, ki se začneja baš tu pri Pontebi, oziroma pri onkraj male vmesne rečice Pontebane ležeči vasi Pontafel (sedaj jo imenujejo Pontebba nuova).

Ako motrimo od tu vsled njene posebnosti zanimivo Kanalsko dolino, se nam prikazuje kot raztegnjen in ozek hodnik, kjer se visoki vršaci ob obeh straneh razstajajo in samo na enem mestu, nekako v sredini dolžine doline, se nizki obromki ob vznožju bolj približujejo sredini doline. Tu so avstrijski vojaški poveljniki že pred stoletjem našli strateško važno mesto za utrditev in so zgradili trdnjavo pri Naborjetu (Malborghetto).

Ko pride vlak iz tesnega jarka — doline železnega kanala in ko imamo postajo Dogna že daleč za seboj, se nam dolina polagoma odpira in čutimo, da prosteje dihamo in srce se nam razvedri, ker se nam razpne popolnoma nov pokrajinski razgled; ušli smo neprijetnim in zadimljenim predromom, viaduktom in galerijam v omotičnih višinah. Od tu do zadnje postaje na itali-

janskem ozemlju pri Fužinah oziroma Beli peči je dobrih 30 km. Pri Trbižu pa se dolina razcepi na dve stranski dolini: ena gre proti jugu do Rajblskega jezera in druga, proti severu do koroške meje. Sicer pa sta obe dolini ena, to je ona dolina, po kateri teče rečica Zilica (Zlica ali Slica, kakor jo imenujejo domačini), ki odteka iz Rajblskega jezera. Onstran meje se izliva v Zilo in obe se pri Beljaku združita z Dravo. Širina Kanalske doline znaša kake 3 do 4 km, le pri Trbižu se malo razširi v nekakšno kotlinico, dočim se proti Beli peči zopet nekoliko zoži in šele od Fužin dalje proti Ratečam (drž. meja) postaja zopet širša.

KRAJEPIS

Kanalska dolina se začneja tam, kjer je bila prej avstrijska državna meja. Na prej italijanski strani ob takrat mejni rečici Pontebani je trg Ponteba in na bivši avstrijski strani vas Pontafel. Sedaj nosita oba kraja skupno ime

PONTEBA

Etimološko se izvaja prvo ime iz Pontebba, rečici pravijo Pontebbana, ime Pontafel pa iz Ponte a Fella (most na Feli), saj teče ta reka spodaj ob vasi. Ponteba leži

torej na desnem bregu rečice Pontebbane, ki pridvi od severo-zapadne strani iz Karnskih Alp in se pod trgom izliva v Felo. Trg šteje 1860 prebivalcev (po prvi vojni jih je bilo 1794), ki so sami Furlani, medtem ko je na nasprotni strani ležeči Pontafel štel le 629 prebivalcev, med katerimi je tudi nekaj Slovencev. Po prvi svetovni vojni je bilo tukaj še 400 Nemcev. Nastanek teh krajev mora biti starodaven, kakor se vidi iz izkapanin, izvedenih pred pol stoletjem. Našli so celo bronasto orožje in rimski denar. Tod je šla starodavna cesta, pod Pontebo na levem bregu Fele pri malem naselju Pietratagliata, kjer se izliva ob levi strani iz v ozadju dvigajočih se gorskih višin pridveči potok Jelovec (Geloviz), pa je bil most iz rezanega kamna (od tod Pietratagliata) še iz srednjega veka.

Okoli Pontebe je vse polno slovenskih krajevnih in ledinskih imen. Navedemo jih le nekaj: Studena, gornja in spodnja, to sta sedaj italijanski vasi, ki ležita severno od Pontebe. Nad Pontaflom se neki obronki imenujejo »Fillioni dei Slavi« (1271 m), od koder se pride tudi v bližnjo Lipaljo vas. Dalje imamo: Bielica, to je nek prelaz; Slenca je gora, visoka 1665 m; Pradulina je polok in gotovo tudi dolina, po kateri teče (ta nas spominja na Priedol v Nadiški dolini); Priecot — Prehod je neka kotlina; dalje Passo della Pridola (Predol), Krnica

(nem. Garnitzen); Rudnik je gora, Madrice (nem. Madritschen), Chersinizze (nem. Kersnizen) Kresnice itd.

Ponteba je bila že prej italijanska po govoric in tudi sedaj prevladuje furlanščina, ki jo domačini dosledno rabijo, dočim pa je bil bližnji Pontafel, dasi ima krajevno ime italijanskega izvora, naseljen z nemško veščino in s slovensko manjšino. Za časa Avstrije so bili uradniki, boljši trgovci in podjetniki Nemci, nižji sloji, delavci manjši trgovci in obrtniki, pa so bili Slovenci, ki so se priselili iz obmejnih krajev Koroške, iz Ziljske doline in beljaške okolice in zlasti iz obmejne vasi Vrata (Thörl). Seveda so tudi Nemci bili priseljenci in navedena krajevna imena dokazujejo, da so bili Slovenci še pred njimi v teh krajih.

Priimkov je bilo dokaj nemških tudi med Slovenci, kot je to splošen pojav po vsej dolini, kjer najdemo imena Konrath, Fischer, Kircher, pa tudi slovenski Katnik oziroma Kotnik je bil tu. Na pokopališču v Pontafu, kjer se vidi namen Italijanov, da bi odpravili vse, kar je ostalo nemških ali slovenskih nagrobnih kamnov, se čitajo samo še italijanska imena; s tem hočejo dati prejšnji avstrijski obmejni vasi italijanski značaj.

(Se nadaljuje)

Alkohol — socialno zlo

Ni nujen poseben dar opazovanja, lahko se ugotovi, da se alkoholne pijače uživajo tudi po naših krajih preko mere. Prav nebrzdano se pije ob nešteti priložnostih različnih srečanj, na semnjih, proslavah, spominskih dnevih, družabnih dogodkih in mnogih drugih dogajanjih. Alkohol je postal pereča socialna vprašanja, mimo katerega ne more široka javnost, ki mora biti zainteresirana, da se to zlo omeji, kar je seve tudi naloga tiska in predvsem prosvetne organizacije kot vzgojiteljice širokih plasti ljudstva.

Potrošnja alkohola grozotno narašča. Naravnost ogromne so vsote, ki jih požene avstrijsko ljudstvo po grlu, med tem je zajeto tudi naše prebivalstvo, kmečko ljudstvo, delavci, drugi poklici in na žalost velik del tudi mladine. Po dosedanjih cenitvah so Avstrijci v preteklem letu zapili na pivo 2,7 milijarde šilingov, na vino in sektih 2,3 milijarde šilingov, za žgane pijače pa so izdali več kot 800 milijonov šilingov. Skupno so torej ljubitelji alkoholnih pijač izdali za strup nad 6 milijard šilingov. Kljub temu, da pritekajo iz te potrošnje davki v blagajne javnih ustanov, je neprecenljiva škoda na drugi strani.

Čeprav se zdravstvena veda s sodelovanjem zdravstvenih uradov prizadeva, da bi dvignila stanje ljudskega zdravja, da bi podaljšala življenjsko dobo posameznika, primanjkuje za to koristno dejavnost vsepovsod potrebnih denarnih sredstev, zapijejo pa se velikanske vsote. Vsaj del tega denarja bi lahko koristilo, da bi postali ljudje zdravjejsi in odpornejši, toda ljudje hočejo nasprotno, pijejo do nesreče in biranja, pogosto celo v smrt.

Zdravstveni urad na Dunaju ve na primer povedati vznemirljivo statistiko, da je v vzgajališču v Steinhofu med 2400 pacienti več kot polovica alkoholikov. Prav tako vznemirljivi so podatki psihiatrično-neurološke univerzitetne klinike, kjer tudi prevladujejo bolniki alkoholiki. Nič drugače tudi ni po ostalih zveznih bolnišnicah. Dunajski zdravstveni urad je zaradi stalno naraščajočega pijanstva smatral za potrebno, da je ustanovil referat za pobijanje alkoholizma kot vedno bolj perečega socialnega zla.

Demon alkohol ne ogroža le pivcev samih in njihovih družinskih članov. Vsakdo ve, da je pekel v družinah, kjer prevladuje alkohol. V takih družinah ni blagodejnega miru, nemogoči so sreča in zadovoljstvo, blaginja in gospodarska uravnovesenost. Na žalost lahko tudi po naših naseljih opazujemo žalostne primere razdejanja družin, ki so žrtve nebrzdanega alkoholizma. Težko bi bilo preučnati, koliko koristnih delovnih dni gre v izgubo zaradi preobilnega pijančevanja in dunajske pokrajinske bolnišnica blagajna jih je leta 1957, ko je bila potrošnja alkoholnih pijač še primeroma manjša, našla 28.000. Koliko izgubljenih delovnih dni pa je tam, kjer jih nihče ne ugotavlja, ni mogoče niti približno navesti.

Alkoholik prav posebno ogroža življenje in zdravje soljudi ob zgoščeni in motorizirani cestnem prometu. Treba je le pogledati vsakotredenska poročila o nesrečah na avstrijskih cestah, ko so mrtvi in številni ranjenci prepogosto žrtve alkoholiziranih vozačev. Pijan sedeti za volanom je zločin že sam na sebi, je brezobzirnost in brezvestnost, ki ne more biti v skladu z vestjo. Skrajni čas je, da varnostni organi radikalno nastopajo proti takim, ki nosijo zaradi zaužitega alkohola zase in soljudi smrt v svojih žilah. Ni se še posušila kri in solze strahotne prometne nesreče na Dunaju, ki se je primerila pred nedavnim v veliko prepačenje prebivalstva. Nesrečo je zakrivil baje alkoholiziran cestni železničar, pri katerem so ugotovili 2,6 promile alkohola. Pri strahotni nesreči je zgubilo življenje 18 oseb, nad 100 ljudi pa je bilo več ali manj ranjenih. Kakšen udarec pomeni tako strahoten dogodek, ki mu je kriv alkohol, za neštete prizadete družine, si ni mogoče predstavljati, skratka zadeva je nad vse žalostna.

Alkohol je nevarno, zapeljivo in mikavno zlo. Kdor se alkoholizmu podvrže, se ga težko otrese. Takšnemu ni mar, če zaradi tega

Novi most v Beljaku so izročili prometu

Ob ogromni udeležbi prebivalstva iz vseh krajev, cenijo jo nad 10.000, so minulo soboto slovesno izročili novi beljaški most svojemu namenu. Slavnost je bila v vzdušju začetka tradicionalnih beljaških slavnosti ter v znamenju 900-letnice rojstva beljaškega mesta.

V prazniško okrašenem mestu je na slavnostnem prostoru župan Timmerer pozdravil množico ter med častnimi gosti med drugimi zveznega prezidenta dr. Schärfa, ministra Afritscha in Hartmanna, deželnega glavarja Wedeniga, člane deželne vlade, župana dr. Mathiea iz Bamberga, rektorja graške tehniške visoke šole ter konstruktora mostu profesorja dr. Beera in docenta dr. Ertla. Župan je naglasil, da je novi most naravnost simbol,

Na koroškem velesejmu

od 11. do 21. avgusta 1960

ki smo ga dogradili prav v jubilejnem letu Beljaka. Dejal je, da je bil beljaški most eden izmed najpomembnejših v deželi. Po zgodovinskih virih iz leta 878 omenjeni most je veljal kot najstarejši most na Koroškem. Župan se je zahvalil za pomoč države in dežele za izgradnjo novega mostu, za katerega so stroški znašali 20 milijonov šilingov. Vsi govorniki so se zahvalili delavcem in tehnikom za njihovo odlično delo, visoko znanje ter zmogljivost.

Spregovoril je deželni glavar Wedenig in med drugim poudaril, da pripada tudi novemu mostu vloga posredovalca med severom in jugom in ne le ozkemu krogu mesta. Novi most mora koristiti sporazumevanju in zblizevanju med narodi ter poglobljati povezavo med sosedi, s čemer naj izpolnjuje zgodovinsko nalogo Beljaka.

Viharno pozdravljen je povzel besedo zvezni prezident dr. Schärf, ki je med drugim čestljal beljaškemu prebivalstvu k pomembni pridobitvi z novim mostom. Dejal je, da novi most ustreza prometnim zahtevam današnjega časa, preko katerega na širokih betonskih linijah neovirano lahko

GREBINJ

Ni Postojnska jama v Grebinju, to se pravi v Grebinski gori, nekaj in sicer precej zanimivega pa le nudi. O grebinski kapniški jami smo že pred časom poročali. Pred nedavnim je predsednik jamskega odbora Samonig povedal, da je ta čuda podzemnega sveta doslej obiskalo že 64.000 gostov, kar pomeni v kratkih letih velik tujsko-prometni uspeh za kraj in okolico.

Gribinjski župan Miklav je ob navzočnosti občinskih odbornikov in drugih gostov, med temi je bil tudi deželni svetnik Rader, izrazil, da je ta jama ena izmed najmanjših v Avstriji, vendar zelo pomembna za znanstvena raziskavanja in izkoriščanje. Izrazil je nadalje domnevo, da so brez dvoma v Grebinski gori še druge jame, ki bi jih lahko odprli svetu, če bi bila na razpolago potrebna denarna sredstva.

zgubi eksistenco, razbije družinsko srečo in pokoplje svoje prirodne sposobnosti. Ne zahtuje, da bi se proti širjenju tega ljudskega strupa prizadevali in borili le zdravniki, oblasti in varnostni organi, k temu prizadevanju je poklicana vsa javnost. V prvi vrsti seve starši, ki naj najprej sami dajejo otrokom lep zgled, poklicana je za to šola in druge ustanove. V to kampanjo je brez dvoma zelo poklicana tudi naša prosvetna organizacija, ker naš cilj je, da ostane naše ljudstvo trezno ter telesno in duševno zdravo, kar ljudstvo pijačev ne more biti. Hvala bogu, še ni prepozno pri nas, vendar je treba tudi tej plati v naši prosvetni organizaciji posvetiti potrebno pozornost. Škoda bi bilo za vsakega človeka, kajti pijanček je revež, totalno pijan pa ponorel in v takšnem stanju lahko stori

vozijo kolone motornih vozil. Naglasil je velik napredek in zmogljivost tehnike, ki približuje tudi ljudi varnejše in hitreje.

Končno je zvezni prezident s prerezom traka odprl novi mostu prometu ter sam prvi korakal preko njega. Nato pa se je zvrstila čez most nepregledna kolona cvetličnega avto-korza, dalje pa teče promet nenemoma, posebno sedaj, ko traja beljaški semenj.

Beljaške slavnosti ali kakor jih imenujejo beljaški semenj so odprli z velikansko povorko, ki jo je gledala desetstična množica. Pod geslom „Eno mesto praznuje rojstni dan“ so se v povorki prizadevali, da so gledalcem predočili razgibano zgodovino beljaškega mesta, hkrati pa se je pomikala po ulicah tudi močno zastopana povorka folklornih skupin.

KOTMARA VAS — HODIŠE

Žalostno je v noči od nedelje na ponedeljek končala voznja s čolnom na Vrbskem jezeru. Štirje mladi ljudje, iz naših krajev 18-letni Mihej Otrob iz kotmirške okolice in 17-letni Janez Malle iz hodiške

razstavlja in prodaja Zveza slovenskih zadrug

okolice ter dva nemška turista so dobro razpoloženi in razigrani veslali s čolnom iz Ribnice na severno stran jezera. Iz neznanega vzroka se je čoln prevrnil ter se Mihej Otrob in Janez Malle nista mogla več rešiti, utonila sta v jezeru. Nemška gosta sta še priplavalna na obrežje. Po dolgem in napornem iskanju so truplo Otroba potegnili iz vode, Malleja pa doslej še niso našli.

Usodni dogodek je zelo žalosten za prizadeti družini, katerima izrekajo srčno sožalje vsi, ki jih poznajo.

VELIKOVEC

Velikovška občina se res prizadeva, da bi omilila stanovanjsko stisko, ki pa je še vedno pereča. Zaradi tega se prizadeva, da z deli na tem področju nadaljuje. Tako so na primer na zadnji seji mestnega občinskega odbora odobrili načrt za gradnjo stanovanjske hiše za 16 družin. Poslopje bodo postavili v bližini glavne šole. Za gradbene stroške dobi občina od gradbeno-pospeševalnega fonda posojilo v znesku 1.680.000 šilingov, vsoto, ki jo bo morala vrniti v obrokih v teku 70 let, občina sama pa bo k gradnji prispevala 235.000 šilingov.

Socialistični gradbeni referent mestni svetnik Tischler je v svojem nagovoru izrazil mnenje, da bo stavba dogotovljena že leta v jeseni v surovem stanju, svojemu namenu pa jo bodo mogli izročiti v jeseni prihodnjega leta. Gradnja velikega poslopja je tudi pomembna za delovna naročila pri domačih obrtnikih in delavcih.

nepopravljive neumnosti in napake. V tem smislu vzgojne prosvete naj bodo tudi naše prireditve doma in na turnejah. Vsakdo ima več od lepih pesmi in prizorov, če sprejema in doživlja kulturne dobrine v treznem stanju, kakor pa če temu prisostvuje, jih poslušaja in gleda z od alkohola zameglenimi očmi, trenen ima neprimerno lepši in čistejši užitek.

Čuvajmo se pretiranega uživanja alkoholnih pijač, po pameti ga pijmo in tešimo željo z brezalkoholnimi osvežujočimi proizvodi, za katere pa je treba tudi zmernih cen ter milejših javnih dajatev, ker kakor vemo so doslej brezalkoholne pijače vse preveč drage in visoko obdavčene. Zgubljen je, kdor zapade pijančevanju, kajti star in po izkušnjah dognani pogovor pove: Pijanec se spreobrne, kadar se v jano zvrne...

BILČOVŠ

Predpreteklo nedeljo so nas vradostili vesela pesem, zvoki godbe in navdušeni vriski, ki so se razlegali preko naših livad. Vse to razigrano razpoloženje je naznanjalo daleč v okolico veseli dogodek, ko sta mlada človeka v spremstvu številnih gostov korakala proti naši vasi k poročnim obredom za trajno življenjsko zvezo. Zakonsko zvezo sta sklenila nevesta Ivanka Lavrič iz Moščenice in ženin Mirko Ogris iz Branče vasi. Nevesto vsi dobro poznamo, saj smo jo radi obiskovali kot prodajalko v trgovini Gašper Ogris-Martič. Prav posebno pa nam je poznana kot odlična pevka pri našem pevskem zboru, kakor tudi zelo sposobna igralka tukajšnje igralske družine in marljiva odbornica našega prosvetnega društva.

Toda tudi ženina Mirka poznamo že dolgo, predvsem zaradi njegovega poklica, ko nam že mnoga leta kot izvrsten mizar v zadovoljstvo izdeluje razne potrebščine iz svoje stroke. Povzpel se je do samostojnega mizarskega mojstra, ki v povezavi s tesarskim mojstrom Francem Gaserjem izvaja številna mizarska naročila iz bližnje in daljne okolice in sicer tako, da so naročitelj in splošno zelo zadovoljni. Kljub obilnemu delu pa Mirko najde tudi čas za aktivno sodelovanje pri našem Slovenskem prosvetnem društvu „Bilka“. Mirko je že več let družveni odbornik, navdušen pevec in spreten igralec.

Razumljivo je, da se je ob poročnem slavnosti dveh priljubljenih članov naše širše slovenske narodne družine zbralo izredno veliko število občinstva iz vse okolice. Lep dan je bil, ko sta si ustanovila svojo lastno družino, iz katere upamo in pričakujemo, da bo zrasel spet mlad rod, ki bo dober naslednik svojih roditeljev tudi v marljivosti, poštenosti in v zvestobi do svojega slovenskega rodu.

kmetijske stroje in potrebščine vseh vrst

Rojaki! Obiščite nas!

Poročnega slavja se je udeležila tudi tukajšnja požarna bramba, pri kateri požrtvalno sodeluje kot član tudi ženin. Samoumevno pa je, da so prihitali svojima članoma čestitati naši družveni pevci in odborniki društva ter jima je ob tej priložnosti predsednik Rupert Gaser izročil lepo spominsko darilo v priznanje ter izrazil prošnjo, da bi tudi v bodoče sodelovala po svojih močeh na tem koristnem področju.

Čestitkam se pridružuje tudi naš list, katerega naročnik je ženin, z željo, da bi bila novoporočenca srečna in zadovoljna prav mongo let!

CELOVEC

V nedeljo je veleposlanik Sovjetske zveze na Dunaju Avilov v okviru uradnega obiska na Koroškem obiskal tudi celovškega župana Ausserwinklerja. Veleposlanik je županu posredoval pozdrave sovjetskega ministrskega predsednika Nikite Hruščeva ter njegovo zahvalo za prijateljski sprejem v Celovcu ob priložnosti njegovega obiska v Avstriji. Župan Ausserwinkler je v daljšem razgovoru dal poudarka upanju, da je ministrski predsednik Hruščev odnesel s svojega obiska v Celovcu dober vtis ter naglasil, da prebivalstvo mesta in vse dežele ljubi mir in nič bolj ne želi, kakor da izvede nadaljnjo obnovo in izgradnjo dežele v miru in v sporazumu z vsemi miroljubnimi narodi.

ŠMARJETA

Pred nedavnim se je poročil Fridl Petrač, Gosakov sin v Šmarjeti nad Pliberkom. Svoja življenjska spremljevalka si je izbral na visokem Obirskem, Veroniko Ročnik, p. d. Režovnikovo hčerko. Po veseli ženitnini v Železni Kapli je Fridl povedal svojo ženo na dom v sončno Šmarjeto, kjer bosta v kraju, ko v poletju v bregu češnje rdijo, skupno zmagovala življenjske naloge, skrbela eden za drugega in upamo, da srečna in zadovoljna mnoga leta.

Mladima novoporočencema srčno čestitamo!

KOLENDAR

Petek, 12. avgust: Klara
Sobota, 13. avgust: Hipolit
Nedelja, 14. avgust: Evzebij
Ponedeljek, 15. avgust: Vneb. M. D.
Torek, 16. avgust: Joahim
Sreda, 17. avgust: Hijačint
Četrtek, 18. avgust: Helena

Ohridski biser

Legenda o Biserki — kraljici jezera — in o biseru na dnu jezera

Ohrid — rečno naselje ob jezeru in važni rimski cesti. Noč. Kriki. Bakle. In surovi, prašnati konjeniki, ki odganjajo sužnje. Naselje gori. Dekle se v begu, polnem obupa, rešuje plamena. Toda plamen jo dosega in vleče k sebi.

Razrušen, žalosten sanjari Ohrid, dolga stoletja hrepeni za izgubljeno deklico.

Iz globine jezera plava proti površini biserna školjka. Odpira se. Biserka — prekrasna vladarica jezera, boginja ribičev — zapuša školjko in po mostu, ki ga je zanjo naredila jata rib, prihaja zlomljenemu mestu in ga obdaruje s plamenim mečem. Skrita v školjki se zopet potopi v svoj povodni svet.

Zaman bi koren tej legendi iskali v tem starem mestu zbitih, stopničasto nanizanih hiš staromakedonske arhitekture, obkroženih z ribiški mrežami, ki se suše, in starih tlakom, toda tudi s parki, novimi hoteli in jarboli ladij. Tudi prebivalci Ohrida so jo prvič doživeli v snopih rdeče-modre in zelene svetlobe gledaliških reflektorjev... v vetru, ki maže zavese, v gibih in plesih deklet in vojakov... zanosno izpovedanih z glasbo.

Legenda o Biserki — kraljici jezera — in o biseru, ki se je nekoč davno rodil nekje v

teh modrikasto zelenih globinah, nihče v preteklosti ni zabeležil. Tudi starci niso slišali o njej.

Resnična zgodba o ohridskem biseru je novejšega datuma in ni lepa.

Pred tridesetimi leti je prišel v Ohrid Jovan Subanovič. Starec je sem zašel iz daljnih krajev, bajke celo z Bajkala. Od tamkajšnjih ribičev je zvedel, kako se delajo umetni biseri. Zakaj ne bi poizkušal dobiti »ribje srebro« tudi od ohridskih rib?

Denarja ni imel in nekega dne je predlagal bogatemu Mitčetu Talevu:

»Jaz dam skrivnost, ti pa denar...«
Sklenila sta pogodbo in pričela skupaj delati.

Proizvodnja bisernih ogrlic je hitro naraščala. Milče Tanev je potoval v Nemčijo, Italijo... S svojim bratom je kmalu postal najbogatejši v Ohridu.

Ceprav mu je po dogovoru pripadalo določen odstotek ustvarjenega dobička, je Subanovič živel vedno bolj bedno. Predal se je pijači in skoraj povsem osirotel. Končno je, razočaran in besen, izdal skrivnost še Jovanu Filevu in nekemu Hristi...

»Naj jim bo, da bodo zaživel...«
Taleva pa je tožil na sodišču.

Namesto sreče so mu biseri prinesli zlo: na sam dan razprave proti Talevu so našli Jovana Subanoviča mrtvega ob železniški progi Titov Veles-Prilep. Nikoli se ni zvedelo, na kak način je »padel« z vlaka, s katerim se je iz Skoplja peljal v Ohrid na razpravo.

Kako delajo bisere!

Mala, nežna ribica, katere naravo izdaja tudi njeno ime »plašica«, od časa do časa srebrno zablesti v prozornih globinah jezera in v plitvinah. Od osemnajstih vrst rib, ki žive v Ohridskem jezeru, se vsi tisti, ki delajo biserne ogrlice, zanimajo le za plašico.

Ob hladnih, vetrovnih dneh, od decembra do aprila, jih ribiči iz svojih mrež — »segem« in »vlač« — vsak dan iztresejo na kamnito obalo pred majhnim naseljem Kanco. Majhne ribice se nemočno premetavajo na soncu in krvave. Spretne roke z noži snemajo njihove luskin, po katerih so te ribice znane in cenjene tudi v Angliji, Italiji in ZDA.

Luskine dajejo pod stiskalnico in jih potem izpirajo z avionkim bencinom. Na ta način dobivajo ribje srebro — v gosti tekočini ali pa v prahu, ki se laže transportira.

Pravijo, da šele od tod pričena skrivnost, ki jo je stari Subanovič prinesel z daljnega sibirskega Bajkala in ki jo prebivalci Ohrida

še danes ljubosumno varujejo. Skrivnost je v nekaj vrstah lakov in še v nekaterih pimeh, ki delajo, pomešane z »ribjim srebrom«, srebrno emulzijo. Največja umetnina pa je s to emulzijo premazati zrna raznih oblik in velikosti, da dobijo prav tak videz kot pravi biseri.

Ko se ta zrnca posuše, jih nanizajo v biserne ogrlice.

Industrija biserov

Po vojni je skrivnost »ohridskih biserov« postala le nekoliko bolj »razširjena«. Točneje rečeno: skrivnost izdelovanja srebne emulzije je tudi danes znana le nekaj ljudem... (kadar Mihail Filev enkrat dnevno odhaja pripravljat srebro, ne sme biti nihče z njim!)... toda proizvodnja umetnih biserov je razširjena že na desetine delavcev.

Že leta 1946 je v posebnem pogonu podjetja za ribarstvo okoli trideset delavcev nekaj mesecev letno izdelovalo bisere na zelo primitiven način. Pet let od tega pa to delo končno vse bolj prevzema moderne dobro organizirane proizvodne forme in metode v specialnem podjetju za izdelavo biserov in steklene galanterije.

»Ribje srebro« je industriji zelo potrebno in je tudi zelo drago. Tukaj pa jim je — lanko bi rekli — kar pri roki. Od ene tone rib »plašic« dobijo okoli tri kilograme »ribjega srebra«. V poznih zimskih in pomladnih dneh potegnejo ribiči tudi do 300 ton imenovane ribe iz jezera.

In še važen detalj: ko z rib postrgajo luske, jih odpeljejo v ribarnico. Kajti ribe so še vedno hranljive in okusne, zato jih tam kmalu zmanjka.

Legenda o Biserki — kraljici jezera in boginji ribičev — in o biseru, ki so ga davno nekoč rodile globine jezera, nikjer ni zabeležena, niti je v Ohridu ne zna nihče pripovedovati. Resnična zgodba o »ohridskem biseru« je novejšega datuma in ni lepa. V njenem okviru se je rodilo prvo biserje.

Danes je »ohridski biser« znan daleč naokrog in cenjen in je vedno večji vir dohodka ljudi z obal tega modrikasto-zelenega jezera.

Od 10 ljudi na svetu je 6 Azijcev

Človeštvo na svetu narašča sedaj letno za 45 do 50 milijonov ljudi, jih je torej vsako leto več toliko, kot ima prebivalstva Francija, Italija ali Anglija. Po najnovejših statističnih ugotovitvah je torej vsak dan, če upoštevamo tudi umrle, 140.000 ljudi več na svetu. Če se bo prebivalstvo na svetu tako množilo še vnaprej, bo čez 50 let še enkrat toliko ljudi na svetu kot danes.

Število ljudi na svetu se je pa, če upoštevamo njihovo razdelitev po posameznih kontinentih, v zadnjih sto letih močno spremenilo. Medtem ko je v 19. stoletju znašal prirastek ljudi v Evropi skoro 1 tretjino vsega človeštva na naši zemlji, je njen delež po letu 1900 padel na eno šestino. Delež Azije je v drugi polovici znašal glede prebivalstva na zemlji 44 odstotkov, medtem ko je ta odstotek v letih 1950—1960 prirastel že na 61. Več kot polovica vseh ljudi na svetu živi v Aziji, ali na deset ljudi pride šest Azijcev.

Kaj so jedli v starih časih

Bili so časi, ko ljudje niso znali obdelovati polja in so se hranili skoro s samim mesom. Jedli so ne samo zveri in ptice, ki so jih ubili na lovu, temveč tudi ujetnike, ki so jih dobili v vojni.

Prednik našega kruha je bil kaj malo poodoben kruhu. Bila je to navadna kaša iz zdrobljenih in v vodi razvrkljanih zrn. Dogajalo se je, da se je ta kaša osušila. Kosi take kaše so nadomestovali tedanjim ljudem kruh. Včasih se je pripetilo, da se je kaša iz zrnja skisala in da je postala zato bolj rahla in mehka. Ljudje, ki so si izmislili, da so zamesili kiseljo kašo s sveže zmletim zrnjem, so iznašli kruh.

Mnogo let je prešlo, preden so se ljudje naučili dobro obdelovati zemljo in dobro pečiti kruh. Še pred dvesto leti so srednje premožni ljudje jedli kruh, da danes ne bi nihče maral takega jesti.

Krompirja, ki je tako v navadi, pa niso jedli niti bogati ljudje. Ni še dolgo, kar se je pojavil v Evropi krompir. Prišel je iz daljnih dežele — Južne Amerike. Prinesel so ga od tam v šestnajstem stoletju z drugimi čudovili prekomorskimi redkostmi vred. V začetku krompir ni rasel na gredah, temveč v loncih za cvetlice pri ljubiteljnih redkih rastlin.

Zanimivosti iz znanosti

IN TEHNIKE

Ni dovolj, da kosijo travo po parkih in vrvovih z motornimi škarkami, ki jih prepekuješ počasi sem ter tja — še vse preveč dela. Zdaj so si omislili še to, da voziček brezžično krmariš, sedi lepo v senci in »nadzoruješ« njegovo delo. S hitrostjo tri kilometre na uro se ta nova naprava spremlja sama od sebe po vrtno tako, kot ji ti ukažeš na mali stikalni plošči, in kosi. Če ne te nove naprave za polenitev še niso objavili, je pa najbrž precej visoka.

Korenine

Dobrica Čosić

Tudi njegov ded, Luka, je bil hlapec. Njegovega gospodarja, Vasilija, so ubili Turki. Enainštirideseti večer se je Luka preselil v njegovo posteljo. Djordje je dobro poznal zgodbo, ki je v Prerovem še ohranjena v pogovorih najstarejših. Ko se je Kata vrnila s pokopališča, je ukazala Luku: »Oblecij si čiste spodnje hlače in pridi v mojo posteljo. Od nočoj boš spal pri meni.« Istega leta je rodila Aćima. Luka pa je umrl s kilo. Djordje močnejše potegne prgišče hlapčevih las. Mijat se s stokom zbudi.

»Zakaj spiš? Ali ti je gospodinja rekla, da me ne čakaj?«

Mijat se opravičuje, medtem ko prižiga svečo. Djordje ga ne posluša. Kakor otrok, obešen za noge, visijo na zidu gosli iz grljanke. Nekateri otroci so tako mršavi, šine v glavo Djordju. Glavo imajo vedno čudno veliko. Dolgo in izgubljeno gleda v gosli. Stopi k njim, jih malo premakne in izpusti. Zamolklo so udarile. Mijat stopi s svečo k njemu, boječ se, da jih ne bi razbil. Djordje pihne v svečo in otiplje duri.

Nekajkrat pade v sneg, preden se privleče v hišo. Svita se že. Simka z mokrim obrazom še vedno stoji naslonjena na nečke. Djordje stopi k njej, zazre se ji v obraz, podaljšan od utrujenosti, in potem v grlo in nedrje.

»Vem, kakšne žene pogosto preoblačijo srajce,« iz-

5 mrra moko in z naporom sede k ognjišču, s spuščeno težko glavo.

»A, zato... zato ti...« se iztrga iz Simke, postoji še nekaj trenutkov, zagledana v stisnjeno suktno; čuti, da iz nje nekaj lahko in hitro odteka, pa odide na zgodnja gospodinjska opravila.

... Misliš, da ne bo prišel? Aćim z očmi vprašuje Mijata in stoji pred njim zbrano zamišljen, boječ se, da ne bi hlapec potrdil listega, kar mora tudi sam misliti. Mijat si obližuje sneg z oziških brkov; visok in suh se zvija v lok nad razgreto pečjo in tare dlan ob dlan: žumita tanko, kakor da sta iz suhe jelkovine, in Aćimu sta preveč veseli in brezskrbni, zato stopi k oknu in začne z nohti praskati ledene rože s stekla, da bi bolje videl vhodna vrata in pot ob jesnih.

»Tudi včeraj sem zaman zapregal konje,« reče Mijat.

»Nič za to. Vpreži jih spet.«

»Pa saj ni sporočil, da pride.«

Aćim se zasuče, zaničljivo obide s pogledom Mijatov suhi vrat in oskubeno kučmo, povzdigne glas:

»Rekel sem: zaprezi!«

S pobešenimi očmi, toda zrela in hkrati mlado zibaje se v kolkah, Simka prinese kavo, in tako, še hitreje, a kakor tudi bolj ključevalno, odide.

Aćim ne utegne vprašati, ali ni Djordje prinesel kakke novice. Ona gotovo nekaj ve, ko tako molči. Spusti se na divan ob oknu, začne srkati kavo, kadi in z nagubanim čelom pogleduje skozi okno.

V belem dimu snega in vetra Mijat komaj umirja rejena vranca, ki rezgetaje udarjata s kopiti ob sani, jutro pa se nadaljuje z mislimi zadnjih nespečnosti.

V teh trenutkih jutra je odhajal s sanmi v Palanko, da pripelje sina šolarja. Vsi, ki so ga tisti dan srečali,

so vedeli, kam gre. Drugače so ga pozdravljali. Tudi on jim je drugače odzdravljaj, klical jim je, naj ne gazijo po celcu, in se jih ogibal, poganjajoč konje z gazi. Tam, v Palanki, je resno in molče pomolil Vukašinu roko, da jo poljubi, pazljivo ga je meril z očmi, ugotavljal in sklepal sam pri sebi vsakokrat drugače. Najbolj se je razveselil tisto leto, teden dni, preden sta se srečala, sta dve zasedi streljali nanj in ubili konja pod njim, njemu pa so samo oprasnilo mečo na levi nogi, lepo se spominja, Vukašin ga je gledal prestrašeno, in roka se mu je tresla, on je vedel, zakaj, in se je smehljaj, misleč: »Močno brado ima kakor jaz.« Vukašin je rekel s šibkim glasom: »Ni treba, da hodiš ponoči sam.« To so moje reči, mu je odgovoril in se namršil, čeprav je čutil drugače.

Tisto leto, ko je opazil njegovo brado, je prvič pomislil na ženske. »Samo da mu prva ne bo za denar. Tisti, ki z dinarji vzdigujejo ženskam krila, imajo bolehen in pritlikav naraščaj.« Ko ga je po božiču vozil nazaj v Palanko, ga je, preden sta se povzpela v sani, odpeljal v kolnico in mu strogo rekel: »Če si možki, ženski ne smeš dati niti beliča. Niti oreha. Ženskam je to opravilo. Plačujejo jim samo tisti, ki jim je prazna glava in hlače. Ali si me razumel? Tega ni v tvojih knjigah.« Vukašin je samo zgubal ustnice in pokimal.

Danes bi bilo gotovo vse drugače. Toda nekoč...

Tedaj sta, ko sta se pozdravila, šla na kosilo v gostilno »Orač« in jedla vsako leto isto jed: gost, posten fižol. Med kosilom nista spregovorila niti besede. Iz Palanke sta odhajala zato, da sta prišla v Prerovo ob zahodu. Brž ko sta prišla z gostilniškega dvorišča, je podal vajeti Vukašinu in užival, ker je spretno in nalahno vodil konje, neutrudne v hitrem, enakomernem diru. Molčala sta in se, kakor da sta sprta, ogibala drug drugega ves ta dan pred božičem; pomenek sta začenjala po večerji,

Nationale Minderheiten

nicht Hindernis, sondern Brücke zwischen den Völkern

4

(Fortsetzung aus der letzten Nummer)

Die Angestellten in Verwaltungsorganen und öffentlichen Diensten sind in der Vojvodina zu 20 % Ungarn und 5 % Angehörige anderer Minderheiten. In Kosovo-Metohija sind die Skipetaren mit nur etwa 20 % am Angestelltenbestand beteiligt, was jedoch auf den aus der Vergangenheit übernommenen Mangel an gelerntem Personal in den Reihen der skipetarischen Volksgruppe zurückzuführen ist.

Wie sieht es nun in Jugoslawien mit dem Gebrauch der Minderheitensprachen aus?

In der Bundesnationalversammlung sowie in den Nationalversammlungen der einzelnen Volksrepubliken steht jedem Abgeordneten das Recht zu, in seiner Muttersprache zu sprechen, doch muss seine Rede in eine der jugoslawischen Sprachen (serbokroatisch, slowenisch oder mazedonisch) übersetzt werden. Minderheitenangehörige sind auf dem gesamten Staatsterritorium der Föderativen Volksrepublik Jugoslawien berechtigt, sich vor den Verwaltungsorganen, im administrativen Strafverfahren sowie vor den Gerichten ihrer Muttersprache zu bedienen, sofern sie wegen der Unkenntnis der Mehrheitsprache einen solchen Wunsch äussern sollten. In Gebieten, wo sie einen bedeutenden Teil der Bevölkerung ausmachen, haben die Minderheitenangehörigen das Recht, schriftliche Eingaben in ihrer Muttersprache zu verfassen und die Ausstellung individueller Akten in derselben Sprache zu verlangen. In Bezirken oder Gemeinden mit einer mehrheitlichen Minderheitenbevölkerung wird auch die Sprache dieser Minderheit als Amtssprache anerkannt.

Dies heisst mit anderen Worten, dass die öffentliche Verwaltung dort in zwei Sprachen amtiert und dass die öffentlichen Aufschriften zweisprachig sein müssen.

Für das Autonome Gebiet Kosovo-Metohija ist in diesem Zusammenhang durch einen Sonderakt des Gebietsvollzugsrates noch folgendes verfügt worden:

• Alle von den Volksausschüssen und anderen staatlichen Organen oder Institutionen beschlossenen Rechtsakte allgemeinen Charakters (Statuten, Entscheidungen, Empfehlungen, Anordnungen, Anweisungen, Reglements und ähnliches) sowie allgemeine Bekanntmachungen, Aufrufe, Verwarnungen und dergleichen werden verbindlich in beiden Sprachen (der serbokroatischen und der skipetarischen) gutgeheissen und veröffentlicht.

• Mündliche Verhandlungen und Sitzungsprotokolle von Volksausschüssen sind in beiden Sprachen zu führen und zu bestätigen; den skipetarischen Ausschussmitgliedern werden alle für die Sitzungen bestimmten Unterlagen in skipetarischer Sprache zugeestellt.

• Öffentliche Aufschriften (Strassennamen, Titel von Institutionen, Firmen und dergleichen) müssen in beiden Sprachen verfasst sein.

• Alle Organe, Einrichtungen und Wirtschaftsorganisationen sind verpflichtet, den Angehörigen der skipetarischen Volksgruppe den Gebrauch ihrer Muttersprache zu ermöglichen.

• Öffentliche Anklagebehörden und Gerichte müssen für die Partei, welche der skipetarischen Volksgruppe angehört, Anklageschriften und Urteile auch in der Muttersprache dieser Partei ausfolgen.

• Alle Wirtschaftsorganisationen sind verpflichtet, ihre Akten allgemeinen Charakters (Statuten, Tarifordnungen, Reglements über Hygiene und Gesundheitsschutz und dergleichen) in beiden Sprachen zu veröffentlichen. Sie müssen ferner den

skipetarischen Arbeitern die Abrechnung für ihre Personaleinkommen auch in skipetarischer Sprache ausstellen.

• Alle Vordrucke und Formulare, die innerhalb des Autonomen Gebietes Verwendung finden, sind im zweisprachigen Text zu drucken.

• Um eine zweisprachige Verwaltung gewährleisten zu können, sind die Volksausschüsse und andere staatliche Organe verpflichtet, die erforderliche Anzahl von Angestellten, welche die skipetarische Sprache beherrschen, zu sichern und die übrigen Angestellten für den Verkehr mit solchen Parteien zu befähigen, die der Minderheit angehören. Bei Neuanstellungen haben diejenigen Bewerber den Vorrang, welche die skipetarische Sprache beherrschen und auch die übrigen Bedingungen erfüllen.

Bevor ich nun auf die Frage des Schul- und Bildungswesens im allgemeinen eingehe, möchte ich doch einige Worte über einen in unserem Minderheitenproblem bestehenden Aspekt sagen, der sich in erster Linie auf die grösste Volksgruppe in Jugoslawien — die skipetarische — bezieht. Das von dieser Minderheit bewohnte Gebiet Kosovo-Metohija ist nämlich als der rückständigste Teil Jugoslawiens zu bezeichnen. Im Vorkriegs-Jugoslawien konnte dieses Gebiet nur noch mit einigen entlegenen Bezirken Mittelbosniens und Mazedoniens verglichen werden. Hier war noch der richtige Balkan — im alten Sinne des Wortes. Hier war der Standard am niedrigsten und der Analphabetenprozentsatz am höchsten.

Das neue Jugoslawien stellte sich jedoch von Anfang an auf den Standpunkt, dass die Gleichberechtigung seiner Völker und nationalen Minderheiten zum guten Teil nur auf dem Papier bleiben müsste, wenn nicht **Heit der Völker und Minderheiten durch die gemeinsamen Anstrengungen durch die gemeinsamen Anstrengungen aller Teile des Landes verwirklicht wird.** Die Politik der Unterstützung der unterentwickelten Gebiete stellt daher einen wesentlichen Bestandteil der jugoslawischen Wirtschaftspolitik im allgemeinen dar. Und weil eben stark zurückgeblieben, wurde diese Provinz im Interesse ihrer rascheren wirtschaftlichen Entwicklung ständig unterstützt.

Wie im Gesellschaftsplan für wirtschaftliche Entwicklung Jugoslawiens von 1957 bis 1961 vorgesehen, wird der Bund im Zuge der wirtschaftlichen Entwicklung des Autonomen Gebietes Kosovo-Metohija für die Finanzierung bestimmter Wirtschaftsinvestitionen in diesem Gebiet Mittel im Betrag von 50 Milliarden Dinar sicherstellen (garantierte Anlagen).

Diese Mittel lässt der Bund dem erwähnten Gebiet aus dem Allgemeinen Investitionsfond und zum Teil auch aus dem Bundeshaushalt zukommen.

Die Finanzierung von Wirtschaftsinvestitionen durch die genannten Mittel erfolgt in Form von Anleihen, die nach Verwirklichung der aus neuen Kapazitäten herrührenden Produktion nicht mehr in den Allgemeinen Investitionsfond zurückfliessen, sondern dem Investitionsfond des Autonomen Gebietes Kosovo-Metohija überlassen werden, was eine beachtliche, der Weiterentwicklung des erwähnten Gebietes dienende finanzielle Hilfe des Bundes darstellt.

Da das Autonome Gebiet Kosovo-Metohija wirtschaftlich unterentwickelt ist, geniesst es auch gewisse Erleichterungen im Hinblick auf die Hinterlegung von Kautionen und Beteiligung an den durch diejenigen Investitionen entstehenden Kosten, die aus dem Allgemeinen Investitionsfond finanziert worden sind. Die für diese Zwecke bestimmten Mittel werden vom Allgemeinen Investitionsfond sichergestellt, und das ist wiederum eine weitere grosse Hilfe des Bundes — da andernfalls das Autonome Gebiet Kosovo-Metohija diese Ausgaben mit eigenen Mitteln bestreiten müsste.

(Fortsetzung in der nächsten Nummer)

Die Leitgeb-Werke Kühnsdorf zeigen ihr gesamtes Erzeugungsprogramm und als Sonderausstellung

Holz in der Volkskunst Kärntens im Messehaus

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 13.00
17.00, 22.00.

Sobota, 13. avgust:

5.00 Dobro jutro — 8.05 Havajski napevi — 8.30 Pianirski tednik — 9.00 Iz slovenske in jugoslovanske ustvarjalnosti — 10.10 Od tu in tam — 11.30 Družina in dom — 12.00 Trio Avsenik — 12.15 Kmetijski nasveti — 13.30 Vojaska godba — 13.50 Operne arije — 14.35 Voščila — 6.00 Na platnu smo videli — 17.10 Parada plošč — 18.00 Moški zbor „Frnace Prašeren“ iz Kranja — 19.20

Četrtek, 18. avgust:

5.00 Dobro jutro — 8.30 Mladi pevci in gojenci glasbenih šol — 10.10 Od melodije do melodije — 11.30 Oddaja za cicibane — 13.15 Kmetijski nasveti — 13.50 Vedri zvoki — 14.35 Voščila — 16.00 Iz svetovne književnosti — 16.20 Kopalcem v zabavo — 17.10 Turizem in melodije — 18.00 Iz oper, ki jih malo poznamo — 18.30 Sport in športniki — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 22.15 Znani pevci zabavne glasbe.

Petek, 19. avgust:

5.00 Dobro jutro — 8.05 Operni odlomki — 8.35 Iz filmov in glasbenih revij — 10.40 Od popevke do popevke

RADIO PROGRAM

Pozdrav z gora — 18.45 Okno v svet — 20.00 „Na vrtni veselici“ — 20.25 Sobolni mozaik.

Nedelja, 14. avgust:

6.00 Nedeljski jutranji pozdrav — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.35 Francoske otroške pesmi — 10.00 Še pomnite, tovariši — 11.30 Nočna vožnja iz Dubrovnika v Split (reportaža) — 12.00 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.15 Voščila — 15.30 Iz operale „Melodije srca“ — 17.00 Sport in glasba — 20.00 Glasbeni variete — 21.00 Sport — 22.15 Ples ob radijskem sprejemniku.

Ponedeljek, 15. avgust:

5.00 Dobro jutro — 8.05 V ritmu tanga — 9.00 Zvočni mozaik — 10.10 S sprejemnikom na dopust — 11.00 Iz Beethovnovoga „Fidelia“ — 12.00 Vaški kvintet — 12.15 Kmetijski nasveti — 13.30 Pesmi in plesi raznih narodov — 15.40 Dalmatinske in hrvatske pesmi — 16.00 Leningrad in njegove znamenitosti — 17.10 Solerjem na pot — 18.00 Operne melodije — 18.40 Kulturni globus — 20.30 Skerjanc: Sonetni venec.

Torek, 16. avgust:

5.00 Dobro jutro — 8.30 Od valčka do cha-cha-cha — 9.00 Planinski oktet — 10.10 Glasba z Elizajskih poljan — 11.05 V ritmu Latinske Amerike — 11.30 Oddaja za otroke — 13.00 Iz folklorne skicirke — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.40 Pisani zvoki z Dravskega polja — 13.30 Naši pevci v raznih operah — 14.35 Voščila — 16.00 Iz domače književnosti — 16.20 Orkester Londonske filharmonije — 18.00 Zanimivosti iz znanosti in tehnike — 18.50 Clovek in zdravje — 20.00 Zbor primorskih študentov „Vinko Vodopivec“.

Sreda, 17. avgust:

5.00 Dobro jutro — 8.05 Crnske duhovne pesmi — 10.10 Velike simfonije — 11.00 Zvočna panorama — 11.30 Iz opere „Majska noč“ — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Mehiki napevi — 12.40 Otroci pozdravljajo — 13.50 Popularne melodije — 15.40 Italijanske popevke — 16.00 Novost na knjižni polici — 17.20 Parada plošč — 18.00 Kulturna kronika — 18.45 Radijska univerza — Dvorakova opera „Rusalka“.

— 11.35 Orkester Slovenske filharmonije — 12.00 Otroške pesmi — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Plesni zvoki — 12.40 Domači napevi izpod zelenega Pohorja — 14.35 Iz Puccinjevih oper — 16.00 Humoreska tedna — 18.00 Ciganski napevi — 18.15 Lovski kvintet — 20.15 Tedenski zunanjepolični pregled — 20.30 Balet skozi stoletja — 21.15 O morju in pomorskih — 22.15 Od comba do big banda.

Stubenmädchen für grösseren Privathaushalt, welches die deutsche und slowenische Sprache beherrscht, ab sofort nach Wien (Österreich) gesucht. — Zuschriften an: Gebrüder Vartian, Wien I., Rotenturmstr. 15.

RADIO CELOVEC

Slovenske oddaje Radia Celovec

Ponedeljek, 1. 8.: 14.00 Poročila, objave. Pregled športnega dne. — Slovenske pesmi in melodije — 17.55 Pomensk z ženami.

Torek, 2. 8.: 14.00 Poročila, objave. — Pod domačo lipo...

Sreda, 3. 8.: 14.00 Poročila, objave. Domači vrh. — Kar želite, zaigramo.

Četrtek, 4. 8.: 14.00 Poročila, objave. — Metulj, ljubljenski si rož in trav...

Petek, 5. 8.: 14.00 Poročila, objave. — Iz domačih gajev.

Sobota, 6. 8.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca — 18.15 Brž skrbi, nadloge v kraj...